

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Аллагинская средняя общеобразовательная школа»

РАССМОТРЕНО:

На заседании МО

Протокол № 1 от «29» 09 2016 г.

А.Е. Федорова (А.Е. Федорова)

СОГЛАСОВАНО:

заместитель директора

по УВР

Т.Н. Григорьева (Т.Н. Григорьева)

«30» сентября 2016 г.

УТВЕРЖДЕНО:

директор школы

Г.С. (Иванова)

«30» сентября 2016 г.

№ 10 2016 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА ПО ПРЕДМЕТУ «КУЛЬТУРА НАРОДОВ РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)»
на 2016 - 2017 учебный год

Предмет: Культура народов Республики Саха (Якутия)

Класс: 3

Учитель: Петрова М.К.

Количество часов в неделю: 1 ч

Количество часов по программе: 34 ч.

	1 четверть	2 четверть	3 четверть	4 четверть
Всего часов по программе	8	8	11	7
Дано уроков фактически				
Не выполнено (указать причину)				

Быһаары сурук

«Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуоттарын култуурата» биридимият (куурус) үлэлиир бырагыраамата саха оскуолатын 2-4 кылаастарыгар ананар. Бырагыраама Федеральной государственной үөрэх стандартын ирдэбиллэригэр, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Национальной оскуолаларын чинчийэр научнай институт чинчийиилэригэр уонна «Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуоттарын култуурата» үөрэх биридимиятин (кууруһун) сүрүннүүр бырагырааматыгар тирэб ирэн он оһулунна. 3 кылааска сылга барыта – 34 чаас, нэдиэлэб э - 1 чаас. 2 чаас быраабыннык күннэригэр түбэһэринэн сибээстээн, сылга 32 чаас буолар. Учебник: Е.И.Винокурова 3 кылаас «Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуоттарын култуурата», Дь.: «Бичик», 2014с.

Үөрэх биридимиятин үөрэтин түмүктэрэ

Ытык өйдөбүллэри ин эрии түмүгэ

Тус суолталаах дьайыы:

Ытык өйдөбүллэри билини:

- саха төрүт үгэстэрин, ытык өйдөбүллэрин ылыныы, олохсутуу;
- үгэс буолбут төрүт култуураны норуот айымнытын түмүгүн уонна айылб аны кытта бииргэ алтыһан олоруу курдук ылыныы;
- өрөспүүбүлүкэ норуоттарын ураты култуураларыгар убаастабыллаах сыһыаны култууралар алтыһыларын сайдытын сүрүн усулуобуйатын уонна утарсылары быһаарар төрүтүн курдук ылыныы;
- ахсааньтан, озорор сириттэн тутулуга суох хас биирдии норуот култууратын ылыныы;
- норуоттар култууралара эгэлгэ араастааб ын уопсастыба култууратын байыты төрдүн курдук ылыныы;
- элбэх култууралар алтыһар эйгэлэрэ, бодоруһуулар, култууралар диалогтара - лиичинэс бэйэтэ уонна гражданскай уопсастыба социальнай сизэрэ-майгыта сайдар усулуобуйата буоларын ылыныы.

Сатабылы сайыннары:

- бэйэ норуотун үгэтин күннээб и олоххо уонна анал этнокултуурунай тэрээһиннэргэ (ыһыах, сизэр-туом уо.д.а) тутуһуу;
- бэйэни саха, Саха сирин Россия гражданын быһытынан билини;
- бэйэни Хоту дойду, Саха сирэ, Россия олохтооб унабын диэн билиһиннэри;
- бэйэб э, тулалыыр дьон н о-сэргэб э, айылб а эйгэтигэр убаастабылы иити.

Үөрэх сатабылларын сайыннары түмүгэ

Бэйэни салайынар-дьаһанар сатабыллар:

- культуороведческай матырыяааларга олоб уран сыалы-соругу таба туруорунар, бырайыактыыр дьарыгы сатаан былаанныыр;
- сизери-туому, үгэни толорууга тахсар алб аһы көннөрөр;
- культуороведческай билини, сатабылы, үөрүйэб и сөпкө сыаналыыр;
- кэллэктиибинэн этнокултуурунай үлэб э кыттыһар (норуот бырааһынныктарыгар уо. д.а.);
- араас этнокултуура усулуобуйатыгар төрүт үгэни тутуһар уонна бэйэни сатаан салайынар;
- пааранан, бөлөб үнэн, хамаанданан уо.д.а. бииргэ алтыһан үлэлиир;

- Саха сириг уонна Россия норуоттарын бодоруһар майгыларын-сигилилэрин олохсуйбут бэрээдэгин (этноэтикеты) бииргэ алтыһы устулуобуйатыгар учуоттуур;
- тас көрүн нэринэн, тылларынан, үгэстэринэн, итэҕ эллэринэн уратылаһар дьону кытта өйдөһөргө уонна алтыһарга бэлэмнээх буолар;
- бэйэ норуотун култууратын атын омуктары кытта алтыһыга Саха сириг, Россия таһымыгар сатаан көрдөрөр.

Тустаах үөрэх биридимитин үөрэтин түмүгэ

- анал өйдөбүллэр нөн үө бэйэни саха быһытынан билиһиннэрэр сатабылы олохсутуу;
- фольклор көрүн нэрин, норуот ырыатын, музыкатын, төрүт үгэһин, сирин-туомун күннээҕ и олоххо уонна күн-дьыл эргиригэн тутуһар сирин-туомун нөн үө өрөспүүбүлүкэ, култуура а, тылга уратылаһар үгүс өрүттээх олоҕ ун туһунан бастакы билсигиитин олохсутуу;
- өрөспүүбүлүкэ уонна Россия норуоттарын култууратын туһунан билиини-көрүүнү кэн этэр араас матырыйаалы туһана уерэни (үөрэх, уус-уран, уерэххэ-наука а ыйыннык литературатытан, тылдыттан, атыластартан, хаарталартан уо.д.а.);
- тобулла ас өйү сайыннарар үөрүйэхтэр;
- *чопчу тэн нээһин* (конкретное сравнение) (дьиэ-уот: ураһа, бала а, дэриэбинэ, бөһүөлөк, куорат, ас-үөл, тан ас-сап, туттар мал-сал, киэргэл, симэх, о.д.а.);
- *ырытыы, холбооһун* (анализ, синтез) (олох-дьаһах тэрээһинэ, сүөһү иитиитэ, булт, уһаны, иис; омук оонньуута, оонньуура, о.д.а.);
- *ханьылатан сыаналаһын* (классификация) (аан дойдун, сир, айыл а, киһи, дьиэ кэргэн, уран он оһук (ойуу-бичик, он оһук, симэх); норуот музыката (хомус, кырыымпа, хобо, уо.д.а.);
- *дакаастаһын* (доказательство) (айыл аны кытта алтыһан олоруу уратыла уо.д.а.);
- өрөспүүбүлүкэ норуоттарын култуураларын *бэлиэ* (символ) нөн үө көрдөрүү (сэргэ, саха ата, таба, ураһа уо.д.а.).

Үөрэх биридимитин ис хоһооно

2-4 кылааска «Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуоттарын култуурата» биридимити үөрэти манни ис хоһоонноох буолар: «Айыл а», «Төрөөбүт дойдум», «Дьиэ кэргэн», «Норуот дьиэтэ-уота», «Норуот төрүт дьарыга», «Уус-уран он оһук», «Тан ас-сап», «Өбүгэм аһа-үөл», «Оонньуурдар, оонньуулар», «Норуот ырыата-тойуга», «Олон хо», «Билиигин бэрэбиэркэлэн».

«Айыл а»

Үгэс, сир-туом. Саха сириг норуоттарын үгэс буолбут итэҕ эллэрин уратыта уонна маарынаһар өрүттэрэ. Айыл а а билин и и сыһыан, тулалыыр айыл а туруга. Төрүт омуктар айыл а а сыһаннара. Айыл а иччилэрин туһунан өйдөбүл.

«Төрөөбүт дойдум»

Саха сирэ - мин төрөөбүт дойдум. Итиллибит Ийэ дойдуга таптал. Материальной эйгэ - мал-сал, айыл а кестүүтэ. Духуобунай эйгэ - кинигэ э, искусство айымныларыгар баар билии уонна информация, дьон ыккардыгар сыһыан уо.д.а. бу култуура эйгэтэ. Култуура - киһи-аймах, олох-дьаһах, он оруу-туугу, өй-санаа, сир-майгы өттүнэн ситигиитэ.

Саха Өрөспүүбүлүкэтэ - элбэх омук алтыһан олорор сирэ. Норуот өйдөбүлэ, саха сириг төрүт норуоттара. Саха, эбээн, эбэн ки, дьукээгир, долган, чукча төрүт олохтоох нуучча, кинилэр түөлбэлээн олохсуйбут сирдэрэ. Өрөспүүбүлүкэ э олорор араас омук дьоно (украинецтар, буряттар, белорусстар уо.д.а.).

Ийэ дойдуга таптал уонна убаастабыллаах сыһыан. Ытык өйдөбүллэр: төрөөбүт дойдуга таптал, ийэ дойдуга бэриниилээх буолуу. Саха Өрөспүүбүлүкэтэ - араас омук култуурата алтыһар дойдуга.

Саха сиригэр духуобунай үгэһэ - сиэри-туому сырдатты, култууралар алтыһыллара. Бэйэ норуотун култууратын, олоһун уонна Сахабын, духуобунай баайын билэр, өйдүүр, ылынар, таптыыр ону ааһан ис сурэхтэн төрөөбүт дойдуга бэриниилээх буолуу.

«Дьыэ кэргэн»

Дьыэ кэргэн сыһыана. Мин төрөппүттэrim, дьыэ кэргэн нэ ийэ, аҕа а оруола. Дьыэ кэргэн нэ оҕо ону иитии. Кырдыаҕа астары ытыктааһын. Дьыэ кэргэним ытык өйдөбүллэрэ. Дьыэ кэргэн үлэтэ, сынныалан а, бырааһынныыга. Бэйэ-бэйэни көрүү-харайыы, өйөһүү, көмөлөсүһүү. Бэйэ төрүччүтүн он оруу. Биһиги чугас ыалларбыт, кинилэр дьыэ кэргэттэрэ.

«Норуотум дьыэ-уота»

Саха Өрөспүүбүлүкэтин үгэс буолбут дьарыктара. Саха сиригэр норуоттарын сүрүн дьарыктара: түүлээх, балык булда, таба, сылгы, ынах иитиитэ.

Норуотум үгэс буолбут хаһаайыстыбата. Дьыэ кэргэним хаһаайыстыбата. Дьыэ сүөһүтэ - норуот баайа, үтүө туруга.

«Уус-уран он оһук»

Норуот уус-уран он оһуктара. Норуот ойуулуур-дьүһүннүүр искусствотун көрүн нэрэ. Саха Өрөспүүбүлүкэтин төрүт омуктарын үгэс буолбут уус-уран он оһуктара. Таҥас-сап, атаһа таҥас аһын, туттар мал киэргэтиитэ, оһуордарын ааттара, суолталара, аналлара. Биллиилээх норуот маастардара уонна худуоһунньуктара.

«Таҥас-сап»

Норуот таҥас аһа-саба. Саха сиригэр оһуор норуоттар сүрүн таҥас аһа: уратылары уонна маарынаһар өрүттэрэ. Мин норуотум таҥас аһын- сабын көрүн нэрэ уонна уратылары. Тыһы, тириини имитии, таҥас аһаһын туһунан өйдөбүл. Түүлээх таҥас аһы, атаһа таҥас аһын көрүү-харайыы.

«Өбүгэм аһа-үөлэ»

Норуот аһа-үөлэ. Саха сиригэр норуоттарын үгэс буолбут аһа. Дьыл кэминэн аһа арааһа. Өбүгэм аһа. Аһа аһаһын технологиятын кытта билсиһии.

«Оонньуурдар, оонньуулар»

Норуот оонньуурдара уонна оонньуулары. Үгэс буолбут норуот оонньуулары, көрүн нэрэ (остуол оонньуута, хамсаныылаах оонньуулар уонна д.а).

Оонньуурдар көрүн нэрэ, туохтан он оһулуубуттара.

«Норуот ырыата-тойуга»

Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуоттарын ырыа, тойук култууралара. Норуот ырыата, тылынан уус уран айымньытын көрүн нэрэ. Оҕо оҕо аналлаах ырыалар. Саха сиригэр норуоттарын ырыа доҕуһуулаах үн күүлэрэ (оһуокай, хээдьэ, лондол, хэйро, гасигор уо.д.а). Норуотум ырыата-тойуга, үн күүттэтэ. Норуотум биллиилээх ырыаһыттара, артыыстара, ырыа айааччылары. Норуот музыкатын тэрриллэрэ: дүн үр, хомус, кырыымпа уо.д.а.

«Олон хо»

Саха героической эпоһа олон хо - саха норуотун ытык өйдөбүллэрин түмэр сүдү айымньы. Аан дойду айыллыыта. Үс дойду. Олон хону туруоруу уонна олон хону туруоруу уратылары. Норуот диригэр өйүн, күүстээх санаатын, уус дьэрэкээн тылын-өһүн, киэҥ билиитин чыпчаала - эпос. Олон хо уонна Саха сиригэр норуоттарын эпостара. Эпостарга бухатыыр уонна кыыс уратылары. Олон хо араас омук култуураларыгар.

Бэйэ дьарыга:

«Саха сиригэр театр дара»

Театр туһунан өйдөбүл (спектакль, режиссер, репертуар, артыыс уо.д.а). Театрдар араастара (драматической, музыкальной, куукула уо.д.а). Дьокуускай куоракка баар театрдар: П.А.Ойуунускай аатынан Саха драматической театра; А.С.Пушкин аатынан Нуучча драматической театра; Д.К.Сивцев-Суорун Омоллоон аатынан Опера уонна балет государственной театра; Эдэр көрөөччү театра. Саха сириг улуустарын, куораттарын, бөһүөлөктэрин театрдар. Бэйэ олоор сириг, оскуолатыг театра.

«Өрөспүүбүлүкэ музейдара»

Музей - норуот муудараныг кыладабыайа. Музей арааһа: ойуулуур-дьүһүннүүр, исторической, этнографической уо.д.а. Өрөспүүбүлүкэ государственной музейдара: Национальной-художественной музей; Ем. Ярославской аатынан Саха сиригээб и хоту норуоттар историяларын уонна культуураларын государственной музейа; П.А.Ойуунускай аатынан государственной литературной музей. Өрөспүүбүлүкэ уонна улуус музейдара; мамонт музейа, хомус музейа, Сунтаар улууһун Б.Андреев аатынан Элгээйитээб и айылб а музейа, Таатта улууһун Чөркөөхтөөб ү исторической-этнографической музейа. Саха билиилээх худуоһунньуктара.

«Бибилэтиэкэ - билии-көрүү уйата»

Бибилэтиэкэ – грек тыла. Бибилэтиэкэб э сылдыы быраабылата. Өрөспүүбүлүкэтээб и об о бибилэтиэкэтэ. Саха Өрөспүүбүлүкэтин Национальной бибилэтиэкэтэ.

Бырайыактыыр үлэ.

Мин дьиз кэргэним төрүччүтэ. Айылб а. Ыһыах – саха норуотун бырааһынньыга.

3 кылааска календарнай – тематической былаан (34 чаас)

№	Уруок тиэмэтэ	чааһа	Күнэ-ыйа	Буолб ут күнэ	Үөрэнээччи үлэтин сүрүн көрүн нэрэ	Дьыб э соруудах	Үөрэнээччи тугу билиэхтээб э	
1 чизшэр								
Айылб а.								
Сахам сирин кэрэ айылб ата (3 ч)								
1	Аар айылб а. Айылб а ытык кэрэ сирдэрэ. Айылб аҕа харыстабыл. Айылб абыт уратыта.	1	6.09		Эбии матырыйаалы туһаныы: Бибилэтиэкэттэн эбии кинигэ, сурунаал хаһыат матырыйаалларын булан ааҕар. Быһаарыы: Дьыл кэмнэрин сылыктыыр, быһаарар. Ырытыы: Саха сирин Ытык кэрэ сирдэрин, маннык сирдэргэ сылдыыи сиэрин-туомун билсирэн ырытар. Сааһылаан ситимнээһин. Олорор сирин уратытын чинчийэр, иһитиннэриин оҕорор.		Алгыс: күнү көрсүү алгыһа. Үгэс: билгэ, айылб аны харыстааһын. Сиэр-туом: сылыктааһын, Ытык сиргэ сылдыыи. Олон хо үөрэб э: Айыыһыт, Иэйэхсит. Хартынанан үлэ: В.С.Карамзин. Өлүөнэ очуостара.	
2	Саха сирин ытык кэрэ сирдэрэ, маннык сирдэргэ сылдыыи сиэр-туома.	1	13.09					
3	Сири уоту аһатыы сиэр-туома, көрүү-харайыы, он оруу-тупсарыы. Айылб аҕа харыстабыллаахтык сыһыаннаһыы.	1	20.09					
Төрөөбүт дойдум.								
Саха Өрөспүүбүлүкэтэ - араас омук элбэх култуура (4 ч.)								
4	Төрөөбүт сиргэ-буорга таптал. Иитилибит Ийэ дойду иһирэхтээх.	1	27.09				Үгэс: Төрөөбүт сири-уоту харыстааһын. Хартынанан үлэ: А.П.Мунхалов. Аан дойдуну истэллэр («Мин хоту дойдум» серияттан). Бэйэ дьарыга. Бибилэтиэкэ-билии-көрүү уйата. Саха Өрөспүүбүлүкэтин Национальной бибилэтиэкэтэ. Олохтоох бибилэтиэкэ.	
5	Мин Өрөспүүбүлүкэм (куораттар).	1	4.10					Быһаарыы. Төрөөбүт дойду, ийэ дойду өйдөбүллэрин туһунан материаллары араас кинигэттэн, сурунаалтан булан ааҕар. Тэн нээһин. Материальной эйгэ уонна духуобунай эйгэ суолталарын өйдөөн тэн нээн көрөр. Араарар. Үтүө уонна мөкү култуураны араарар. Толкуйдааһын. Норуот олоб ор-дьаһаҕ ар сиэр-туом, өйдөбүлүн
6	Ытык өйдөбүллэр: төрөөбүт дойдуга таптал, Ийэ дойдуга бэриниилээх буолуу. Саха Өрөспүүбүлүкэтэ - элбэх омук алтыһан олорор сирэ. Таптыбын төрөөбүт дойдубун. Ийэ дойдуга таптал.	1	11.10					

7	Материальной эйгэ - мал-сал, айылб а көстүүтэ. Духуобунай эйгэ - кинигэб э, искусство айымныларыгар баар билии уонна информация, дьон ыккардыгар сыһыан уо.д.а бу култуура эйгэтэ. Култуура-киһи-аймах олох-дьаһах, он оруу-тутуу, өй-санаа, сизэр-майгы өттүнэн ситиһиитэ.	1	18.10		толкуйдаан ырытар. Кэпсээһин. Бибилэтиэкэ туһунан эбии материалы туһанан кэпсиир. Практической үлэ. Үөрэппит матырыяалларыгар олоб уран Саха Өрөспүүбүлүкэтин араас омуртарын уонна култуураларын тэн нээн көрөн таблица он ороор.		
Дьыэ кэргэн (3ч.)							
8	Ыал-олох төрдө. Киһи. Киһи үс кута.	1	25.10				
2 чизппэр							
9	Ыал туруга- омур туругун быһаарар сүдү күүс. Биһиги ыал тутуһар үгэспит, сизэрбит.	1	8.11		Билэр. Төрүччү тылын билэр. Төрдүгэр баар дьон олоб ун билэр. Тутуһар. Остуолга олоруу сизэрин-туомун тутуһар.		Алгыс: уоллаах кыыска. Үгэс. Ийэ кут, салгын кут, буор кут.
10	Биһиги дьыэ кэргэн төрүччүтэ. Төрүт удьуордар силистэрэ. Удьуордар силистэрин он оруу.	1	15.11			Дьыэ кэргэн төрүччүтүн он оролор.	
Норуотум дьыэтэ-уота.							
Үгэс буолбут дьыэ-уот. Дьыэ ис тэрилэ. (2 чаас)							
11	Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуоттарын үгэс буолбут дьыэлэрин-уоттарын аата-суола, он оһуулар, тутуулар. Кыһын н ы, сайын н ы дьыэ-уот уратылар. Балаб ан - өбүгэм дьыэтэ. Дьыэ ис-тас тутула. Дьыэ ис тэрилэ, мала-сала. Оһох тутула, уот иччитин өйдөбүлэ.	1	22.11		Тэн нээһин. Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуоттарын үгэс буолбут дьыэлэрин-уоттарын аатын, он оһууларын, тутууларын арааһын тэн нээн көрөр. Ураһа тутула. Балаб ан тутула. Саха балаб аныгар сылдыбы. Көрсүһүү. Балаб ан н а үөскээбит кырдыаб астары кытта көрсүһэллэр.		Алгыс: Аал уокка. Үгэс: ураһа арааһа, дьыэ тутулуохтаах сирин талыы. Сизэр-туом: хаһайыстыба туомнара - дьыэ туомнара. Хартыһаннан үлэ: Иван Васильевич Попов. Саха ураһатын ис көстүүтэ.
12	Саха сиригэр сиригэр олохтоох омуртар былыргы дьыэлэрэ уоттара. Төрөөбүт дьыэм. Өбүгэм дьыэтэ-уота, тэлгэһэтэ.	1	29.11				

Норуот төрүт дьарыга (3 чаас)							
13	Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуоттарын үгэс буолбут дьарыктара. Үгэс буолбут дьарыкпыт – сүөһү иитии. Дьизэ сүөһүтүн иитии туһата. Сүөһүнү көрүүгэ-харайыыга мин көмөм. Дьизэ сүөһүтэ – норуот баайа., үтүө туруга.	1	6.12		Билсэр. Өбүгэ төрүт дьарыгын билсэр. Тэн ниир. Сүөһүнү, сылгыны, табаны көрүү-харайыы уратытын тэн ниир. Бөлөхтөөһүн. Саха Өрөспүүбүлүкэтин үгэс буолбут дьарыктарын туһунан кэпсиригэ былааннанар. Кэпсээһин. Үгэс буолбут дьарыктарын туһунан кэпсээһин.		Алгыс: окко кирири, сылгыга алгыс, идэһэ алгыһа. Үгэс: күүлэй, окко кирири. Сир-туом: от охсуутун саҕ алааһын, тиэргэн. Олоҥ хо үөрөб э: Күн Дьөһөгөй. Хартыынанан үлэ: Иннокентий Корякин. Оттоохун. Афанасий Николаевич Осипов. Сылгыһыттар. Эдэр табаһыт 2006.
14	Оттоохун.	1	13.12		Практической үлэ. От үлэтин ис хоһоонун сирин-туомун чинчийэр. Дьизэ сүөһүтэ – норуот баайа диэн түмүк он оро.		
15	Сылгы уонна таба иитиитэ	1	20.12				
3 чиэппэр							
Уус уран он оһук.							
Уус – уран тарбах, илгэлээх илии он оһуктара.(3 чаас)							
16	Уус тарбах бэл маһы күллэрэр.	1	27.12		Эбии матырыйаалы туһаныы. Интернет – ресурстарынан, эбии литератураттан Саха сирин норуоттарын үгэс буолбут уус-уран он оһуктарын туһунан матырыйаал хомуйар уонна урукка туттар. Ойуулаах он оһук быыстапкатыгар сылдьар. Билсэр. Норуот маастардарын уонна кинилэр үлэлэрин кытта билсэр.		Үгэс: иис үгэһэ, уһаныы үгэһэ. Олоҥ хо үөрөб э: Улуу Суорун. Хартыынанни үлэ: Владимир Семенович Карамзин. Саха оһуора. Мария Лукина. Сахалыы натюрморт. Бэйэ дьарыга. Музей. Музей – норуот баайа. Музей мала-сала.
17	Оһуор-ойуу суолтата. Сатабыл. Саха Өрөспүүбүлүкэтин төрүт омуктарын үгэс буолбут уус-уран он оһуктара. Тан ас-сап, атаһа тан аһын, туттар мал киэргэтиитэ, оһуордар ааттара, суолталара, аналлара.	1	10.01		Ырытыы. Оһуор арааһын ырытар, чинчийэр. Тан ас-сап, атаһа тан аһын, туттар мал киэргэтиитин, оһуордарын, ааттарын, суолталарын, аналларын туһунан ырытар. Эбии матырыйаалы туһаныы. Интернет ресурстарын туһунан өрөспүүбүлүкэ музейдарын туһунан матырыйаалы хомуйар.		

18	Биллиилээх норуот маастардара.							
Таг ас-сап (3 чаас)								
19	Норуотум таг нар таг аһа.	1	17.01		Билэр. Кыһын н ы уонна сайын н ы таг ас суолтатын билэр. Эбии матырыйаалы туһаны. Кинигэ, интернет-ресурс матырыйаалларын булар, кизэн ник туһанар. Кэпсэтин. Таг аска кизэргэл-симэх, оһуор туһунан быһааран кэпсиир. Практической үлэ. Түүлээх таг аһы, атах таг аһын көрүү-харайыы. Кэпсээһин. Талан ылан биир музей туһунан эбии матырыйаалы туһанан кэпсиир.		Үгэс: тириини таг астааһын. Сиэр-туом: таг ныы. Хартыынанаан үлэ: Валериан Романович Васильев. Маастардар. Биллибэт маастар. Кычым. Биллибэт маастар. Чаппараах. Бэйэ дьарыга: музей. Өрөспүүбүлүкэ государственной музейдара. Национальной художественной музей; Ем. Ярославской аатынан Саха сиринээб и хоту норуоттар историяларын уонна култуураларын государственной музейа; П.А.Ойуунускай аатынан государственной литературной музей.	
20	Таг аска кизэргэл-симэх. Таг аһы-сабы ойуулуурга аналлаах оһуордар.	1	24.01					
21	Тыһы, тириини имитии, таг астааһын туһунан өйдөбүл. Түүлээх таг аһы, атах таг аһын көрүү-харайыы.	1	31.01					
Өбүгэм аһа-үөлэ (3 чаас)								
22	Төрөөбүт сир бараммат аһа-үөлэ.	1	7.02		Араарыы уонна бөлөхтөөһүн. Аһы эт		Үгэс: аһылык үгэһэ, түөрэх	

23	Саха сириҥ норуоттарын үгэс буолбут астары. Омуктар астарын-үөллэрин уратыта. Ас арааһа: эт (ынах, сылгы, таба), балык, үүнээйи ас.	1	14.02		(ынах, сылгы, таба), балык, үүт ас диэн араарар, сөпкө ааттаан бөлөхтүүр. Билсиһи. Аһы астааһын технологиятын кытта билсиһи. Оҥ орон көрдөрүү. Бэйэ норуотун төрүт аһын астаан көрдөрүү.		быраб ыы.
24	Аһы астааһын технологиятын кытта билсиһи. Бэйэ норуотун төрүт аһын астааһын.	1	21.02		Билэр. Доруобуйаҕа а туһалаах аһы арааран биэрэр. Астыыр. Судургу аһы астыыр.		
Оонньуурдар. Оонньуулар.(2 чаас)							
25	Норуотум оонньуурдара. Норуот үгэс буолбут оонньуулар, көрүн нэрэ, ааттара (өй уонна таайсыылаах, күргүөмнээх уонна тэрээһиннээх, хамсаныылаах оонньуулар уо.д.а.)	1	28.02		Эбии матырыйаалы туһаны. Кинигэ, интернет-ресурс матырыйаалларын булар, киэн ник туһанар. Билэр. Или, атах оонньууларын билэр. Бөлөхтөөһүн. Хотугу олохтоох норуот оонньууларын бөлөхтүүр. Талы. Норуот оонньууларын талан үөрэтэр.		Алгыс: бухатыырга алгыс. Үгэс: төрүт хамсаныылар. (кэдэйэн түһүү, сүүһү тобукка тиэрдии, чиккэччи тэбии). Олон хо үөрэб э: киһи тэрчитэ. Хартыынанан үлэ: Элляй Семенович Сивцев. Оҕо уонна ытыы.
26	Норуот оонньууларын үөрэтии.	1	7.03				
4 чиэппэр Норуот ырыата-тойуга. Ырыа-тойук – киһи арааһыспат доҕоро. 3 чаас							
27	Норуот үн күүтэ.	1	14.03		Бөлөхтөөһүн. Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуоттарын ырыа доҕоро уһуоллаах үн күүлэрэ диэн бөлөхтүүр. Тэн нээһин. Саха сириҥ норуоттарын ырыа доҕоро уһуоллаах үн күүлэрин уратыларын, маарыннаһар өрүттэрин тэн ниир. Толоруу. Саха сириҥ норуоттарын ырыа доҕоро уһуоллаах үн күүлэрин толоро үөрэнэр. Эбии матырыйаалы туһаны. Интернет-ресурсалары, эбии литератураны туһанан куорат	Ырыаны өйгө үөрэтии.	Үгэс: оһуокай хаамыыта. Хартыынанан үлэ: Владимир Семенович Карамзин. Оһуокай. Михаил Михайлович Носов. Саха былыргы үн күүтэ. Бэйэ дьарыга. Театр. Театр – норуот искусствотын көрүн э.
28	Саха сириҥ норуоттарын ырыа доҕоро уһуоллаах үн күүлэрэ.	1	21.03				
29	Оһуокай, хээдьэ, лондол, хэйро, гасигор уо.д.а.	1	4.04			Хомус ильдэ кэлии	

					театрдарын туһунан матырыйаалы хомуйар.		
Олон хо - улуу айымны.							
30	Саха норуотун тылын ууһун сүмэтэ – олон хо. Олон хо ытык өйдөбүллэрэ.	1	11.04		Билсигии. Олон хо үс дойдутугар кимнээх ололорлорун билсэр. Истии. Олон хону истэ үөрэнэр. Иһитиннэри. Бөлөб үнэн талбыт театрдарын туһунан иһитиннэри он оролор. Практической үлэ. Театрдары бу көрүг нэринэн тэг нээн көрөн (архитектураата, репертуара, артыыстара) таблица он орол.		Алгыс: Аал-уот иччитигэр, айанньыкка. Үгэс: айыыны тутуһуу, үлэ үгэһэ, олон хону истии. Сизэр-туом: алгыһы ин эринии. Хартыынанан үлэ: Владимир Семенович Карамзин. Ньургун ырыата. Иннокентий Юрьевич Пестряков. Алгысчыт. Иван Иванович Попов. Хотун ийэ. (Е.П.Чехордуна «олон хо тыла-өһө» кинигэттэн). Бэйэ дьарыга: Театр. Дьокуускай куоракка баар театрдар: Үүнэр көлүөнэ театрдар: Үүнэр көлүөнэ театра, үн күү театра, Өксөкүлээх Өлөксөй аатынан култуура киинэ.
31	Олон хо тыла.	1	18.04				
32	Алгыс. Отуор.	1	25.04				
33	Олон хону туруоруу уонна олон хону туруоруу уратылары	1	16.05				
Бырайыактыыр үлэ							
34	«Олонхо» темаҕа бырайыактыыр үлэ он оһулар	1	23.05				